

EBRU

malba na vodní hladině

Tess Gemelová

Upozornění pro čtenáře a uživatele této knihy

Všechna práva vyhrazena. Žádná část této tištěné či elektronické knihy nesmí být reprodukována a šířena v papírové, elektronické či jiné podobě bez předchozího písemného souhlasu nakladatele. Neoprávněné užití této knihy bude trestně stíháno.

EBRU

malba na vodní hladině

Tess Gemelová

Vydala Grada Publishing, a.s.,
U Průhonu 22, Praha 7
info@grada.cz, www.grada.cz,
tel.: +420 234 264 401
jako svou 8111. publikaci

Texty a fotografie: Mgr. Tereza Gemelová
Fotografie na obálce a na str. 6: Vojtěch Peter
Grafická úprava a sazba: Monika Davidová
Odpovědná redaktorka: Ing. Jana Minářová

Počet stran 112
Vytisklo TISK CENTRUM s.r.o., Moravany u Brna

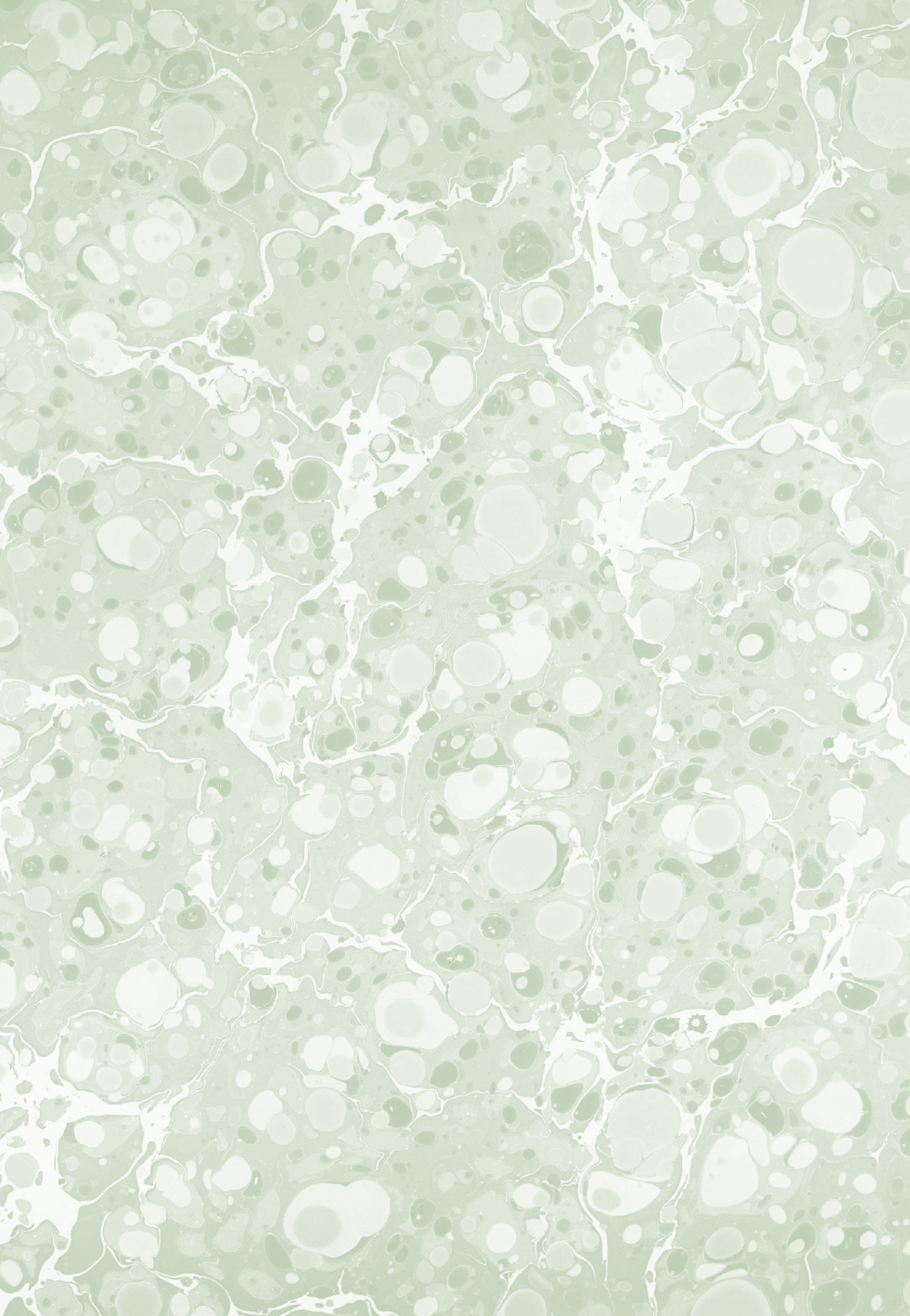
© Grada Publishing, a.s., 2021
Cover Design © Monika Davidová, 2021

Názvy produktů, firem apod. použité v knize mohou být ochrannými známkami nebo registrovanými ochrannými známkami příslušných vlastníků. Doporučení a pracovní postupy v této knize byly autorem ověřeny, přesto nelze za ně převzít odpovědnost. Autor ani nakladatelství neručí za jakékoliv věcné, osobní ani majetkové škody.

ISBN 978-80-271-4348-1 (ePub)
ISBN 978-80-271-4347-4 (pdf)
ISBN 978-80-271-2488-6 (print)

EBRU

Obsah

Úvod	7
Historie	8
Materiál	12
Pomůcky	15
Základní vzor – Battal-Ebru – cákání	24
Gel-Git	26
Tarak – hřebenovité Ebru	28
Spiral Ebru	30
Abstrakt-Ebru	34
Srdíčka	36
Květiny	40
Sakura	44
Ebru-vějíř	64
Motýlek	68
Ebru-kšiltovka	74
Ebru-tenisky	78
Dřevěný náramek	84
Gumička do vlasů	90
Ebru-záložky	96
Ebru-sešit	100
Klíčenka	104

Úvod

A je to tady! První kniha v češtině o turecké technice malby z vodní hladiny – Ebru.

Vydání knihy o Ebru byl můj dlouholetý plán, ale až díky nakladatelství Grada, se konečně realizoval. Vytvořila jsem pro vás průvodce touto kouzelnou technikou a najdete zde veškeré informace, které potřebujete pro vaši tvorbu.

Mé první seznámení s technikou Ebru se uskutečnilo na internetu, když jsem objevila a pak žasla nad neuvěřitelnými videi tureckých umělců. Bylo to pro mě něco nepochopitelného a měla jsem spoustu otázek. Proč? Jak? Co je to za vodu? Jaké barvy používají? Jak to dokázali? Na tyto otázky jsem se snažila najít odpověď a současně jsem hledala někoho, kdo by se této technice u nás věnoval, ale neúspěšně.

V té době jsem studovala na Ostravské univerzitě a jezdila do zahraničí na různé stáže. Když se mi naskytla možnost opět vycestovat v rámci pracovní stáže Erasmus, destinace byla jasná – Turecko. Chtěla jsem se vydat poznávat Ebru přímo od tureckých mistrů. A také mě očaroval Istanbul. Z předchozích cest jsem měla pár přátel z Turecka, které jsem požádala, zda by mi pomohli najít ateliér, galerii nebo školu, kde se věnují malbě na vodě a kde bych mohla pracovat. Vypadalo to téměř nemožné, už jsem to vzdávala, když můj přítel Berk objevil úžasnou výtvarnici Feride Dayanc, která měla svůj ateliér v Istanbulu. Byla nadšená z toho, že k ní na půl roku přijedu, budu jí pomáhat a co nejvíce se od ní učit.

Mé „Ebru-dobrodružství“ začalo na jaře 2014, kdy jsem sedla na letadlo a vydala se sama do asijské části Istanbulu. K Feride do ateliéru jsem docházela denně. Pomáhala jsem jí s organizací kurzů, s přípravou výstav a všeho, co bylo v ateliéru potřeba. Na oplátku mě Feride učila základy techniky Ebru, seznámila mě s materiálem a pomůckami, také jak připravovat lázeň, vyrábět štětce, míchat barvy a vytvářet různé tradiční vzory s otiskem na papír. Na konci stáže jsem měla tu čest vystavovat v Istanbulu s dalšími umělci.

Už když jsem se po půl roce vracela domů, věděla jsem, že se opět brzy uvidíme. Hned po příjezdu jsem doháněla studium na univerzitě a zařizovala další stáž. Feride mě doporučila do druhého ateliéru k výtvarnici Nesime Kantar, na druhý břeh Istanbulu, do evropské části. Nesime se věnuje modernějšímu Ebru, experimentuje s různými materiály a kombinuje malbu na vodě i s jinými technikami. Znovu jsem tedy odletěla do Turecka, abych se naučila jak pracovat s Ebru v kombinaci i s jinými materiály – např. s textilem nebo keramikou. Další půl rok v Turecku mě opět posunul dál a získala jsem spoustu dalších zkušeností, které vám v této knize ráda předávám.

Do Turecka létám několikrát ročně na různé výstavy, kurzy, Ebru-kongresy, mezinárodní dny Ebru a jiné akce. Istanbul se stal mým druhým domovem a Ebru byla láska na první pohled.

Po návratu do ČR jsem jako první pořádala kurzy pro mé známé, které tato technika zajímala. Brzy jsem rozšířila kurzy Ebru pro další zájemce. Veškerý materiál dovážím z Turecka a prezentuji Ebru na veletrzích, výstavách, festivalech a věnuji se také školení pro děti, dospělé a pedagogy. Ebru je totiž úžasná technika, která je vhodná úplně pro všechny.

Ráda bych poděkovala Ostravské univerzitě, především Milanu Cieslarovi, za podporu během mého studia a za možnost vycestovat za technikou Ebru. Velké díky patří také rodičům, kteří mě už od mala vedli k výtvarné tvorbě, a příteli Vojtovi, který mě podporuje ve všech ohledech.

Přeji vám krásné zážitky z malby na vodní hladině. Je to neskutečný „relax“, který vás bude určitě bavit.

Historie

Historie techniky malby na vodní hladině

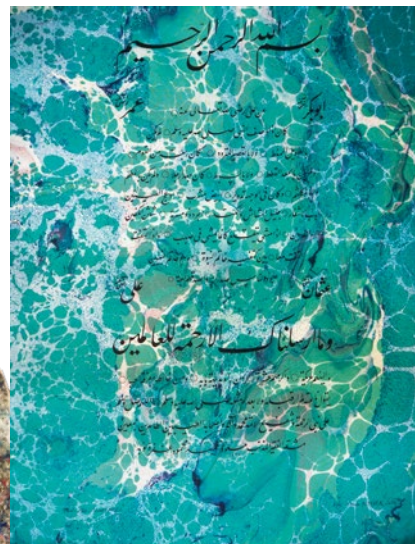
Na historii této techniky je několik názorů. Nikdo neví přesně, kdy a kde vlastně vzniklo umění mramorování a mnoho věcí ohledně historie malby na vodní hladině zůstává objasnit.

Dosud doložená historie techniky mramorování sahá až do roku 986 n. l. Postupně se vyvíjela ve východní a střední Asii. Slovo „ebre“ je první známý název mramorování, které znamená „dutina“ v jednom z asijských jazyků. Přes Hedvábnou stezku se toto umění dostalo do Iránu, kde bylo známo jako „abru“ což znamená „vodní hladina“ nebo „abri“ v překladu „mrak“. Turci přinesli toto umění do Anatólie zhruba v 15. století a nazývali ho „ebru“. Tradiční Ebru pracuje hlavně s přírodními materiály – hovězí žlučí, přírodní tragantovou gumou, přírodními barvivy a štětci, které jsou vyrobené z koňských žíní a stonku růže.

Na konci 16. století se toto umění dostalo do Evropy díky obchodníkům a cestovatelům. Šířili tuto techniku pod názvem „turecký papír“ nebo také „tragantový papír“. Tento název byl odvozen od roztoku, na kterém se mramorované papíry vytvářely. Další názvy, pod kterými můžeme tuto techniku najít, jsou „karagenové a máčené papíry“. Mramorování bylo široce používáno v Itálii, Německu, Francii a Anglii.

Stalo se populární jako podklad pro kaligrafii a hlavně na vazby knih a dekorační papíry, kterými se potahovaly poličky, vnitřky skříní a zásuvek. Používání mramorovaných papírů v knihařských dílnách k potahování knižních desek a zdobení knih touto technikou se hojně používalo v Evropě ještě počátkem 20. století.

Současnost

Mramorování se dnes šíří jako výtvarná technika a umělci s ní experimentují v rámci různých kombinovaných technik prakticky na celém světě. Jen málo z nich ale zachovává techniku tradičního tureckého umění Ebru. Přírodní pigmenty smíchané s hovězí žlučí jsou dnes nahrazovány např. akrylovými barvami a opomíjený je i tradiční způsob malby předávaný z učitele na žáka.

Specifický výtvarný projev blízký abstraktnímu umění, který malování na vodní hladině nabízí, je často nahrazován prostou improvizací. Mramorování se v současnosti aplikuje kromě papíru i na tkaniny, trojrozměrné objekty, keramiku, dřevo a jiné savé materiály.

Turecké umění mramorování papíru Ebru bylo zapsáno 24. 11. 2014 na seznam nemotného kulturního dědictví lidstva UNESCO, který vzniká od roku 2001.

Seznam zahrnuje kulturní dědictví předávané prostřednictvím lidí, kteří jsou nositeli tradice nebo různých forem kulturního vyjádření.

MATERIÁL

Materiál

Co potřebujeme pro malbu na vodní hladině?

Speciální pomůcky, které jsou nezbytné pro malování technikou Ebru, lze obstarat v obchodech zaměřených na výtvarné potřeby, můžeme si je vyrobit nebo je lze také nahradit podobnými, které zajistí stejnou funkčnost pro malování touto technikou.

Barvy

Jedna z nejtěžších dovedností v technice Ebru je příprava barev a jejich správné použití. Základní dělení barev je na tradiční pigmenty a na tzv. hotové barvy.

Tradiční pigmenty se dělí na organické a anorganické. Mají pastovitou nebo práškovou konzistenci a pro míchání barev se přidávají do sklenice s vodou a s kapkami hovězí žluči. Takto namíchané barvy lze nanášet na připravenou vodní lázeň a motiv poté otisknout na papír.

Další materiály u těchto barev nejsou doporučovány. Např. na textilii nejsou barvy tak stálé, a je velká pravděpodobnost, že se v pračce vyperou.

Hotové barvy jsou na bázi akrylových barev a nijak se již nemíchají. Jsou určeny k přímému použití a většinou se do nich už nepřidává hovězí žluč. Tuto informaci je dobré si vždy ověřit u prodejce barev. Jsou také hotové barvy, do kterých je možné přidávat žluč bez zápachu, pokud chceme ovlivnit rozpíjení barev. Hotové barvy jsou určené na veškeré savé materiály – papír, textil, keramika, dřevo... apod. Textil je potřeba zafixovat žehlením a poté se může prát. Barvy mezi sebou můžeme různě míchat a vytvářet si mnoho odstínů.

Hovězí žluč

Přírodní hovězí žluč je žlutá, po zkažených vajíčkách zapáchající tekutina, která je nepostradatelnou přísadou některých barev. Hovězí žluč se přidává do barev již při jejich míchání z pigmentů. Při práci s barvou žluč postupně vyprchává. Proto ji musíme průběžně do barvy přidávat.

Koncentrace žluči je velmi důležitá a rozhoduje každá přidaná kapka. Jestliže barva obsahuje málo žluči, nerozpíjí se a propadá hladinou. Naopak pokud obsahuje žluči příliš, odstín barvy slábne a na hladině barva tvoří velké mastné kruhy. Barvu již většinou nelze dále použít.

Vodní lázeň

V Persii, osmanském Turecku a Indii se lázeň vyráběla z „kitre“ neboli tragantové gummy. Jedná se o pryskyřici, která vytéká při poškození kůry asijského keře zvaného kozinec (*Astragalus*). Od 19. století se používá karagenan, který se získává extrakcí z červených mořských řas, nejčastěji Puchratky kadeřavé neboli „Irského mechu“.

Původní pracný postup extrakce karagenu z řas je dnes nahrazen dostupným práškovým karagenem. Každé zahušťovadlo má uvedené své dávkování na obale. Většinou se používá 5 g/1l vody.

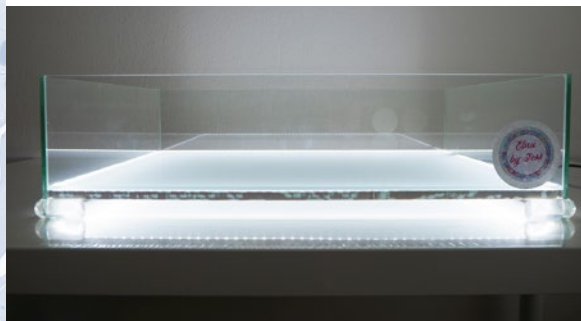
Na internetu najdeme spoustu náhražek, jejichž výsledek není uspokojivý. Mezi ně patří tapetovací lepidlo, škrob, nebo zceděná škrobovitá voda z těstovin a jiné.

Pomůcky

Nádoba

Zpravidla se používají kovové nebo plastové nádoby o velikosti vodní plochy odpovídající velikosti formátu, který chceme vytvářet. Hrany nádoby musí být rovné a zaoblené, aby papír nebo látku neroztrhly nebo v něm neudělaly rýhy. Existují také speciální nádoby s LED podsvícením, na kterých je vše lépe vidět, ale tyto nádoby jsou spíše pro fotografování nebo různá vystoupení. Pro běžné domácí tvoření můžeme použít jakékoliv plastové boxy, plechy na pečení nebo fotomisky.

Jak správně připravit vodní lázeň

Správná příprava lázně je základem pro vaši tvorbu. Můžete ji připravit přímo v nádobě, kterou se chystáte použít pro malování, nebo připravit v barelu či kbelíku a po rozpuštění přelít do nádoby. Výška lázně by měla být minimálně 2 cm.

Lázeň pro formát A4 (297 × 210 mm)

Jako první do vhodné nádoby (A4) nalijeme 1 l vody, který je pro tento formát dostačující. Pokud chceme, aby se nám lázeň rychleji rozpustila, doporučuji použít teplou vodu. Můžeme použít běžnou vodu z kohoutku, není nutné pracovat s kojeneckou nebo balenou vodou.

Poté si nachystáme 5g zahušťovadlo a postupně ho nasypeme do vodní lázně.

Nyní použijeme metličku, lázeň promícháme a necháme nejlépe přes noc odstát, hlavně když připravujeme větší množství. Pokud mícháme pouze 1 l lázně, rozpustí se už za 2–3 hodiny. Během rozpouštění lázeň občas promícháme.

Jakmile se veškerý prášek rozpustí, vznikne čirá zahuštěná tekutina, na které můžeme začít pracovat. Pokud by lázeň byla příliš hustá a barvičky v ní propadaly, můžeme směs doředit trochou vody a promíchat.

Na lázni lze pracovat 2–3 dny, dokud z ní zahušťovadlo nevyprchá. Poznáme to tak, že lázeň už bude řídká a nebudeme moci kontrolovat tahy na vodní hladině – budou rozvířené.

Před prvním nánosem barvy vyčistíme lázeň novinami.

Štětce

Štětce se používají pouze k míchání barev a jejich nanášení na hladinu. Nikdy se nepoužívají k samotné malbě a neměly by přijít do kontaktu s vodní lázní. Jsou vyrobeny z koňských žíní přivázaných tradičně ke stonku růže, který lze nahradit špejlí nebo bambusovou tyčinkou.

Barvy se na hladinu nanáší opatrným cákáním nebo prskáním, které provádíme klepáním rukojeti štětce o natažený ukazováček nad hladinou.

Pro každou barvu se používá samostatný štětec. O štětce je třeba pečovat.

Po skončení mramorování musíme ze štětce vymáčknout zbytek barvy, očistit ho ve vodě a nechat vysušit, aby se žíně nedeformovaly nebo neplesnivěly.

Ebru štětečky lze také nahradit plastovými kapátkami nebo vějířovými štětci, ale pro správný efekt cákání doporučuji Ebru-štětce.

Výroba vlastních štětců byla první dovednost, kterou jsem se v ateliéru Feride Dayanç naučila. Každý výtvarník si většinou vyrábí své štětce sám.

Výroba štětců

Co budeme potřebovat:

očistěné koňské žíně	nůžky
silon	smirkový papír
stonky růže / špejle	lněný olej a štětec

Pokud chceme štětce vyrábět tradičním způsobem ze stonků růže, musíme je nejprve vhodně upravit. Jemným smirkovým papírem zarovnáme nerovnosti na stonku růže a natřeme lněným olejem. Po zaschnutí přebytek oleje otřeme.

Odmotáme si kousek silonu dlouhý asi 30 cm a na jednom konci silon zahneme.

Štětců máme více velikostí. Pro štětec mini si odstříháme 4–5 cm žíně, pro střední štětec 6–7 cm a pro velký štětec kolem 10 cm. Odstřižené žíně si vložíme do dlaně, rozprostřeme je a do středu vložíme špejli.

Špejle je zasunutá uprostřed žíně asi do poloviny tak, aby byla po celém obvodu zakrytá štětinami. Přiložíme silon a ohnutým koncem a palcem ho přidržíme.

Druhou rukou uchopíme silon a pevně omotáváme žíně dokola, aby se nepovolily.

Z ohnutého konce nám vznikne kapka, kterou po omotání provlečeme silon a utáhneme. Takto schováme uzel pod silon a štětec bude pevně držet. Přebytečný silon zastříháme.

